

सामान्यमान / सादृश्यानुमान : विगमनाचा एक प्रकार की ज्यात ज्ञात साम्याच्या आधारे अज्ञात साम्याविषयीचा निष्कर्ष काढला जातो.

युक्तिवाद : विधानांचा असा समूह ज्यात एक विधान इतर विधानांच्या पुराव्याच्या आधारे निष्कर्ष विधान प्राप्त केले जाते.

मुष्टिप्रतियुक्ति तर्कदोष / बलाभास : असा न-आकारिक / आशयाशी संबंधित तर्कदोष ज्यात निष्कर्ष सिद्ध करण्यासाठी शक्तीला / बलाला आवाहन केलेले असते.

व्यक्तिप्रतियुक्ति तर्कदोष : असा न-आकारिक तर्कदोष ज्यात निष्कर्ष सिद्ध करण्यासाठी युक्तिवाद करणाऱ्या व्यक्तीवर दोषारोप केलेला असतो.

लोकाज्ञान / अज्ञानमूलक तर्कदोष : असा न-आकारिक तर्कदोष ज्यात एखादे विधान सिद्ध करण्यासाठी त्याचे विरोधी विधान असिद्ध करता येत नाही, याचा आधार घेतला जातो.

अनुकंपा / दैन्ययुक्ति तर्कदोष : असा न-आकारिक तर्कदोष ज्यात दयेला आवाहन केलेले असते.

लोकभावना तर्कदोष : असा न-आकारित तर्कदोष, ज्यात लोकांच्या भावनांना आवाहन केलेले असते.

आप्तादर तर्कदोष : आ न-आकारिक तर्कदोष, ज्यात संबंधित क्षेत्रातील तज्ज्ञ नसलेल्या व्यक्तीच्या मताला आवाहन केले जाते.

द्वियोज्य / द्विवदी संयोजक (तर्ककारक) : दोन विधानांना जोडणारा संयोजक.

मिश्र विधान : असे विधान ज्यात इतर घटकविधाने आहेत.

निष्कर्ष : युक्तिवादातील आधारविधानांपासून निष्पन्न केलेले विधान.

संधि विधान : 'आणि' या सत्यताफलनात्मक संयोजकाने जोडलेल्या कोणत्याही दोन विधानांनी बनलेले मिश्र विधान.

संधि-फलन : असे सत्यताफलन की त्याची दोन्ही घटकविधाने सत्य असतानाच सत्य असते.

नैमित्तिकतया सत्यासत्य : सत्यताफलनात्मक आकार की जो काही शक्यतांमध्ये सत्य तर काही शक्यतांमध्ये असत्य असतो.

व्याघात / सर्वतः असत्यता : घटकविधानांच्या सत्यासत्यतेच्या सर्व शक्यतांमध्ये असत्य असणारा सत्यताफलनात्मक विधानाकार.

प्रसंग विपर्यय / उपाधि तर्कदोष : असा न-आकारित तर्कदोष ज्यात सामान्य परिस्थितीत सत्य असणारे विधान विशिष्ट परिस्थितीतही जसेच्या तसे लागू केले जाते.

निर्णयपद्धती : विशिष्ट गोष्ट / वस्तू विशिष्ट वर्गात समाविष्ट होते किंवा नाही हे ठरविण्याची पद्धती.

नैगमनिक सिद्धता : युक्तिवादाची अशी सिद्धता ज्यात आधारविधानांपासून निष्कर्ष मूलभूत युक्त अनुमानाकारांच्या सहाय्यानेक्रमाने सिद्ध केला जातो.

प्रत्यक्ष नैगमनिक सिद्धता : नैगमनिक सिद्धता ज्यात आधारविधानांपासून निष्कर्ष मूलभूत युक्त अनुमानांच्या आधारे क्रमाने सिद्ध केला जातो.

वैकल्पिक विधान : मिश्र विधान ज्यात 'किंवा' या शब्दाने दोन विधाने जोडलेली असतात.

विकल्प-फलन : असे सत्यताफलन जे तेव्हाच असत्य असते जेव्हा त्याची दोन्ही घटकविधाने असत्य असतात.

सममूल्यता : असे विधानसंयोजक जे तेव्हाच सत्य असते जेव्हा त्याच्या दोन्ही घटकविधानांचे मूल्य समान असते.

सममूल्यविधान : असे मिश्र विधान ज्याची दोन्ही घटकविधाने एकमेकांना व्यंजित करतात.

तर्कदोष : विचारातील असा दोष ज्यामुळे ज्यात युक्तिवाद निष्कर्ष प्रस्थापित करतो असे वाटते परंतु प्रत्यक्षात करत नाही.

प्रसंगदोष व्याख्या : असा न-आकारिक तर्कदोष, ज्यात जे सामान्यतः सत्य असते ते विशिष्ट प्रसंगी सत्य मानले जाते किंवा सर्वसाधारण परिस्थितीत जे सत्य असते ते अपवादात्मक परिस्थितीत सत्य मानले जाते.

समूहाभास तर्कदोष : असा न-आकारिक तर्कदोष ज्यात समष्टिच्या प्रत्येक भागाला जे गुणधर्म लागू होतात ते त्या संपूर्ण समष्टिलाही लागू होतात असा युक्तिवाद केला जातो.

विभाजन तर्कदोष : असा न-आकारिक तर्कदोष ज्यात समष्टिच्या बाबतीत जे सत्य आहे ते तिच्या प्रत्येक भागाबाबतही सत्य आहे असा युक्तिवाद केला जातो.

आकारिक तर्कदोष : तर्कनियमांचा भंग केल्यामुळे निर्माण होणारा दोष.

सामान्यीकरण : सामान्य विधान प्रस्थापित करण्याची प्रक्रिया.

सोपाधिक-फलन : असे सत्यताफलन जे पूर्वांग सत्य आणि उत्तरांग असत्य असेल तर आणि तरच असत्य असते.

अनुमान : अशी विचारप्रक्रिया ज्यात पुराव्यापासून निष्कर्ष सिद्ध केलेला असतो.

केवल गणनात्मक विगमन : असे सामान्यीकरण ज्यात असा युक्तिवाद केलेला असतो की एखाद्या प्रकारच्या अनेक उदाहरणांबाबत जे सत्य असते, ते त्या प्रकारच्या सर्व उदाहरणांबाबत सत्य असते.

एकयोज्य / एकपदी संयोजक (तर्ककारक) : एकाच विधानाला लागणारे संयोजक.

निषेध : "~" हे विधान संयोजक.

निषेध विधान : एखाद्या विधानाच्या निषेध केल्यानंतर निष्पन्न होणारे मिश्र विधान.

न-आकारिक तर्कदोष : असा तर्कदोष जो संदिग्ध शब्दांच्या वापरामुळे किंवा अनुमानाशी संबंधित अशा काही घटकांकडे दुर्लक्ष केल्यामुळे घडतो.

प्रजाती व व्यवच्छेदक धर्म सांगणारी व्याख्या : अशी व्याख्या ज्यात व्याख्येय पदाचा अर्थ प्रजाती व व्यवच्छेदक धर्म सांगून स्पष्ट केला जातो.

आधारविधान : युक्तिवादात ज्यापासून निष्कर्ष निष्पन्न केला जातो ते विधान.

विधान : सत्य किंवा असत्य असणारे वाक्य.

विधान संयोजक : विधानांना जोडणारा शब्द/चिन्ह. पाच विधान संयोजने "~", ".", "v", "⊃", "≡"

विधान अचर : विशिष्ट विधानासाठी योजले जाणारे चिन्ह.

विधान चर : 'कोणतेही विधान' या अर्थी योजले जाणारे चिन्ह.

शास्त्रीय विगमन : सामान्य विधान प्रस्थापित करण्याची अशी प्रक्रिया ज्यात प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष पुरावा दिला जातो.

सरल-विधान : असे विधान ज्यात दुसरे कोणतेही घटक विधान नसते.

उचित युक्तिवाद : ज्याचे निष्कर्ष विधान सत्य असते असा युक्त युक्तिवाद.

सर्वतः सत्यता : घटक विधानांच्या सत्यासत्यतेच्या सर्व शक्यतांमध्ये सत्य असणारा सत्यताफलनात्मक विधानाकार.

सत्यताफलनात्मक मिश्र विधान : असे मिश्र विधान की ज्याचे सत्यता मूल्य त्याच्या घटकविधानांच्या सत्यतामूल्यांवरून ठरते.

सत्यताकोष्टक : विधान संयोजके असलेल्या विधानांची सत्यतामूल्ये मांडण्यासाठी केलेला तक्ता.

सोपाधिक विधान : असे विधान की ज्यात उद्देश्य आणि विधेय यातील होकारात्मक अथवा नकारात्मक संबंध विशिष्ट उपाधिने (अटीने) सांगितला जातो.

विज्ञान : शास्त्रीय पद्धतीने एकत्रीत केलेल्या तथ्यात्मक ज्ञानाची एक सुसंबद्ध रचना.

संगणक आज्ञावली : संगणकात कोणते कार्य कसे करावे यासंबंधीच्या निर्देशांचा अनुक्रम (प्रोग्राम)

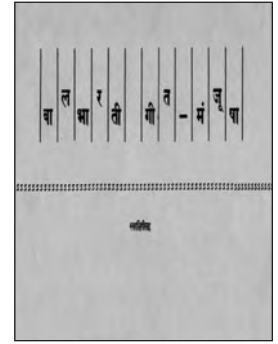
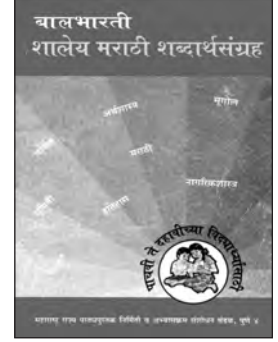
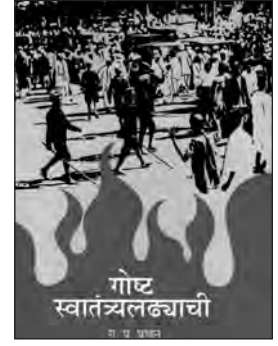
- KT Basantani, Elementary Logic, First Edition September 1995
- Irving M.Copi. Carl Cohen, Priyadarshi Jetli and Monica Prabhakar. Thirteenth Edition 2009.
- KT Basantani, Introduction to Logic.
- Irving M.Copi. and Carl Cohen, Introduction of Logic, Eleventh Edition, Third Indian Reprint, 2004.
- Irving M.Copi, Symbolic Logic, Fifth Edition, 1973
- Rebert Baum, Logic, First Edition.
- Max Black, Critical Thinking, Second Edition.
- Susanne Langer, Introduction of Symbolic Logic, Second Edition.
- G.E. Hughes and D.G. Londey, Elements of Formal Logic, First Indian Reprint, 1967.
- Dawon and O'Connor, Introduction to Symbolic Logic, Third Edition.
- Stephen Dorker, Elements of Logic, 1965.
- Salman V.C., Logic, Princeton-Hall, Inc. 1963.
- Cohen Morris & Earnest Magel, in Introduction to Logic and Scientific Method, - 1961.
- Suppes P, Introduction to Logic, Princeton, 1957.
- Hospers J, An Introdcution to philosophical analysis, Englewood Cliffs, 1953.
- Hempel C.G. Philosophy of Normal Science, Printice-Hall Inc. 1963.
- Wikipedia
- Internet Encyclopedia of Philosophy.

मराठी

- मे. पु. रेगे - आकारिक तर्कशास्त्र
- महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे - इयत्ता ११ वी तर्कशास्त्र
- बी. आर. जोशी] तर्कविद्या भाग १
- ई. आर. मठवाले] तर्कविद्या भाग २
- एस. व्ही. कुलकर्णी]
- व. वि. अकोलकर] उच्च माध्यमिक तर्कशास्त्र इयत्ता ११ वी.
- ल. के. आरावरकर]

हिंदी

- केदारनाथ तिवारी - निगमन तर्कशास्त्र
- अशोककुमार वर्मा - सरल निगमन तर्कशास्त्र

- पाठ्यपुस्तक मंडळाची वैशिष्ट्यपूर्ण पाठ्येत्तर प्रकाशने.
- नामवंत लेखक, कवी, विचारवंत यांच्या साहित्याचा समावेश.
- शालेय स्तरावर पूरक वाचनासाठी उपयुक्त.

पुस्तक मागणीसाठी www.ebalbharati.in, www.balbharati.in संकेत स्थळावर भेट द्या.

साहित्य पाठ्यपुस्तक मंडळाच्या विभागीय भांडारांमध्ये विक्रीसाठी उपलब्ध आहे.

ebalbharati

विभागीय भांडारे संपर्क क्रमांक : पुणे - ☎ २५६५९४६५, कोल्हापूर - ☎ २४६८५७६, मुंबई (गोरेगाव) - ☎ २८७७९८४२, पनवेल - ☎ २७४६२६४६५, नाशिक - ☎ २३९५५११, औरंगाबाद - ☎ २३३२९७९, नागपूर - ☎ २५४७७९६/२५२३०७८, लातूर - ☎ २२०९३०, अमरावती - ☎ २५३०९६५

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ,
पुणे-४११००४.

मराठी तर्कशास्त्र इ.११ वी

₹९८.००